СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРҐАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 242. Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 17. жовтня, 1925.

VOL. XXXIII. No. 242. Jersey City, N. J., Saturday, October 17. 1925. THREE CENTS

Робітничі юнії проти творення робітничої партії.

АТЛЕНТИК СИТІ, Ню Джерзі, 15. жовтня. — Американська Федерація Праці постановила на нинішному засіданню своєї конвенції не попирати творенне нової політичної, спеціяльно робітничої партії в Америці. На рішенне конвенції вплинула очевидно невдача сенатора Ла Фолета при послідних парляментарних виборах.

Конвенція вирішила теж справу відносин до большевицького уряду в Москві, відкидаючи проекти про зближення до нього та похвалюючи політику президента Кулиджа щодо відмови признати сей уряд.

Конвенція перейшла відтак до вибору нового уряду Американської Федерації Праці. Тимчасового президента Ґріна вибрано знова президентом і то одноголосно, серед великої овації. З ним ввійшли до нового уряду по більшости старі урядники юнії.

СМЕРТЬ ТРОХ РОБІТНИКІВ У ПІДЗЕМНІЙ ЗЕЛІЗНИЦІ.

НЮ ЙОРК, 15. жовтня. — Поспішний поїзд підземної зелізниці наїхав нині коло 3. години сполудня коло стації на 110. Вулиці на Лексинґтон Евеню на громадку робітників, які чистили зелізничі тори зі сміття та вбив трох з них на місци. Причиною нещастя було те, що сторож, який звичайно стоїть коло робітників та дає їм сиґнали про надходячі поїзди, зійшов зі свого становища.

НОВИЙ ВИНАХІД У РАДІО.

ҐЛУСТЕР, Месечузетс, 14. жовтня. — Гейз Гемонд робив перед знатоками радія з департаменту фльоти проби зі своїм новим відкриттем на поли радія, яке може мати велике значінне для будучности. Він переслав при помочи одної „труби" рівночасно 8 депеш. Він також доказав знатокам, що йому нарешті вдалося відкрити спосіб заховати повну тайну депеш.

АМЕРИКАНЦІ ЗАКЛАДАЮТЬ ҐУМОВУ ДЕРЖАВУ.

НЮ ЙОРК, 14. жовтня. — Ґумове підприємство „Файерстовн Тайер енд Робер Ко." збирається вложити 100 міліонів долярів на заложенне великих ґумових плянтацій в Африці.

Плянтації мають бути основані в муринській републиці Ліберії. Підприємство малоби дістати від сеї републики великі концесії в середині африканських пралісів. На сих концесіях підприємство насадилоби гаї ґумових дерев, які моглиб колись осягнути простір міліона акрів.

Сим способом Американці перебралиби в свої руки продукцію ґуми, яка відграє важну ролю в новочасній комунікації.

НОВА РАДІОВА СТАЦІЯ НА ЛЕДОВІЙ ПІВНОЧИ.

ОТАВА, Канада, 14. жовтня. — В місцевости Аклавику, що лежить при гирлі ріки Мекензі, яких 1,300 миль від Едмонтону, а понад 125 миль поза підбіґуновим колом, відкрито торговельну радіову стацію.

Буде се найдальше на північ висунена радіова стація. Буде вона лучити з цивілізованим світом сі ледові краї, в котрих живуть звірі, що дають дорогі футра, та котрі мають у нутрі богаті поклади нафти.

ОСТРА КРИТИКА ФЛЬОТНИХ КОМАНДАНТІВ.

ВАШИНҐТОН, 14. жовтня. — Віцеадмірал Вілієм Симс станув нині яко свідок перед покликаною президентом Кулиджом слідчою комісією для воздушних справ і в своїх зізнаннях критикував остро теперішний заряд фльоти. Говорив він, що американська воєнна фльота виказує великі недостачі головно тому, бо на високих місцях засідають молодики без відповідного до їх становища досвіду. На думку свідка, сі непорядки завів ще Вилсонів міністер фльоти Деніелс.

ПРИЗНАВСЯ ДО ВБИЙСТВА БАТЬКА.

АЛИСОН, Айова, 14. жовтня. — Ворен Вендервурт, 17-літний хлопчина, признався перед судом, що він вбив свого батька, котрий був проповідником, та тяжко покалічив вистрілом з рушниці свою матір.

Матір продала всю хатну обстанову та вживає всю асекурацію, яку вона дістала на основі смерти свого мужа, щоби виратувати сина від смертної кари.

ПОДОРОЖНИЙ ВЕРТАЄ З НЕБУВАЛОЮ ДОБИЧЕЮ.

НЮ ЙОРК, 14. жовтня. — На кораблі Гомерику приїхав сюди Бенджемин Бербридж, котрий якраз рік тому назад вибрався був зі своїм сином у праліси Африки, щоби привезти до американських звіринців хоч один живий оказ найбільшої малпячої породи, горилля. Бербриджови справді вдалося зловити молоду самицю ґориля, освоїти її та привезти живу до Америки. Має вона коло три роки життя, коло три стопи високости та 150 фунтів ваги. Її властитель каже, що, як її буде 15 літ життя, вона буде мати до 6 стіп висоти та 300 фунтів ваги. Буде се одинокий оказ сього звіра у звіринци, бо всі другі ґорилі в неволі помирали дуже скоро.

ЗЕМЛЕТРУС В АРҐЕНТИНІ.

БУЕНОС АЙРЕС, 14. жовтня. — Землетрус навістив нині місто Оран, в провінції Сальті. Почався він коло 10. години рано та тревав кілька хвилин. Хоча потрясення не були сильні, все таки він ушкодив богато домів у місті Орані. З людий не погиб ніхто, хоча потрясення налякали немало все населення.

ПОЖЕНИЛИСЯ НАНОВО НА СТАРІСТЬ.

НЮ ЙОРК, 14. жовтня. — В одній протестантській церкві поженилися нині наново [illegible] Трап та пані Кері Вордел, котрі розвелися були 25 літ тому назад. Маючи нині 63 роки, вони [illegible] були неправдиві.

ВІДДАЄ.

НЮ ЙОРК, 13. жовтня. — На німецькім кораблі Мінхені приїхав сюди нині Анаґаріка Джармапаля, директор буддійських місій в Індії. Каже він, що приїхав сюди ширити буддійську релігію в Америці. Він говорив, що коли Християнам вільно ширити свою віру в нехристіянських краях, то нехристіянам повинно бути вільно ширити свою віру в християнських.

ДЕЩО ПРО РІСТ ЧОЛОВІКА.

В першім році життя чоловік росте 20 центиметрів. Колиб дальше ріс так скоро, то на 60-му році життя, виріс би на великана високого на 12 метрів. Цікаве, є теж, що мізок чоловіка розвивається лише до третього року життя. Опісля росте вже дуже мало. На десятому році життя дівчата пересічно є кілька центиметрів більші від хлопців. Пізнійше відношенне є противне. І так, чоловік вкінці пересічно більший 12 цм. від жінки. Голодуючий чоловік умірає щойно тоді, коли втратив більше як половину своєї первісної ваги тіла.

ОФІЦЯЛЬНЕ ЗВІДОМЛЕННЯ ПРО ВБИВСТВО ЦАРСЬКОЇ РОДИНИ.

Від часу вбивства царя Миколи II. і його родини советський уряд лише раз забирав голос про цю справу. Кілька днів після вбивства видано короткий урядовий комунікат, у якому повідомлювано, що царська родина вже не жиє. Тепер оголошено про вбивство докладнійше урядове повідомлення. Офіціяльна московська советська накладня „Красная нов" видала народній календар на 1926 р., в якому подано обширно й докладно про вбивство царя і його родини. Стаття ця п. з. „Вбивство Миколи II.". „Миколу II. і його родину тимчасовий уряд арештував і держав у царському уряді під домашнім арештом. Пізнійше відправили їх у глибоке запілля, до родинної місцевости їх старого приятеля і молебника божого Распутіна. Дня 4-го серпня 1917 спеціяльний поїзд привіз царську родину і цілу прислугу до Туменя, а відси кораблем до Тобольська. Тут жив Микола з родиною, плекаючи почування пімсти проти селян і робітників. Тут пережив він і жовтневу революцію. Пізнійше в осені почались гуртувати довкола царя протиреволюційні елементи, а це збудило сторожкість Всеросійського Центр. Виконуючого Комітету і місцевого совету, а головно провінціонального совету Уральська: Були вісти про змову, на чолі якої був звісний реакціонер епископ Ґермоґен. Уральський совет у лютім 1918 року ухвалив перевести Романових до Єкатерінбурга; на це дав дозвіл Всеросійський Виконуючий Комітет. Контрреволюційний рух зростав, тому Єкатерінбург могли зайняти контрреволюціонери, які поспішали цареви на поміч. Рівночасно зявилося у місті і всюди більше контрреволюціонерів. Придумували, як би то освободити царя, заки ще білі зайняли місто. З усіх цих причин провінціональний совет Уральська мусів ухвалити розстрілення цілої родини Романових і в ночи з 16. на 17. липня 1918 р. виконано цей присуд".

ВИКАШЛЯВ ЗОЛОТЕ ПЕРО.

Дж. Е. Йонґ, 28-літний мущина з Селем, Ореґон, викашляв золоте перо, котре пілкнув, коли ще був малою дитиною. Кінець пера був ще в добрім стані, одначе боки були вижолоблені, гейби виїджені кислотою. Йонґ мав напади кашлю ще від дитинства і був взагалі слабого здоровля.

ЯК ВИНАЙДЕНО ЛІТОҐРАФІЮ?

Одного вечора в 19-ому столітті вернув хорист мінхенського театру Альойз Зенефельдер, до своєї вбогої кімнатки на піддашу. У руці в нього був 1) новий камінець до гостреня, 2) повідомлення про підвишку його платні, 3) печатка, потягнена друкарською фарбою. Бо хорист Зенефельдер, щоби приподобатися директорови театру, зобовязався відбивати на контрамарках ці знаки, які зміняється на кожде представлення. Вікно було відчинене. Ледви хорист поклав повідомлення на комин, а вже папір злетів і упав у миднию, що була з водою. Зенефельдер вийняв папір із води, поклав на комин, а на папір приклав камінець до гострення. Тепер печатка, потягнена друкарською фарбою, припадково доторкнулася камінця. Відбитка, що осталася на камінци, на другий день найшлась докладно зображена на вохкому папері. Альойз Зенефельдер побачив це, подумав хвильку — і вже була винайдена літоґрафія.

ВІДКИ ВЗЯЛАСЬ НАЗВА ЛІНЧ?

Суд способом лінчу має слідуючий початок. В урожайнім стейті Керолайна в другій половині 16-го століття лютували політичні боротьби. Французи, Еспанці й Британці воювали між собою за посіданнє цеї землі. В 1562 р. вдалося Французам оволодіти краєм, а небаром прогнали їх Еспанці і сами кріпко осіли тут. Наслідком цих безупинних боїв здеморалізовалося й місцеве населення. Невільники на силу освободилися з ярма, вешталися по краю, плюндруючи й грабуючи. В цілій північній Керолайні плюндрування це перемінилось у загальну язву. У цей скрутний час визначався в краю Йосиф Лінч великою енергією і рішучістю. При помочі кількох сміливих людей зловив кілька грабіжницьких ватаг і виновників зараз розстріляв. А що цей наглий суд вплинув на грабіжників, то край передав Лінчеви обовязки судді. Лінч стався паном життя і смерти приловлених злочинців, а карав строго. Йому дійсно вдалося запровадити лад і порядок, хоч при цьому наглому судї згинув певно й неоден невинний чоловік.

ПЕРША НАРКОЗА.

Як славний анґлійський лікар Сімонс, впровадив в Анґлії наркозу, щоби породи зробити безболісними, виступило проти нього все анґлійське духовенство. Головним їх арґументом було, що в біблії є написано: В терпіннях родитимеш твою дитину. Коли один епископ сказав це д-рові Сімонсові, відповів він: „То було би дуже сумно, колиб навіть священики знали біблію так мало. Бож і добрий Бог послугувався наркозою. Насамперед успав Адама, а щойно потім вийняв йому ребро".

ЛІТАКИ ЗІ СПАЛЬНЯМИ.

Один анґлійський часопис подає, що в найблищім часі мають бути побудовані в Анґлії аеропляни, що міститимуть кабіни до спання. Літаки того нового типу мають курсувати між Берліном і Манчестером в Анґлії.

ЯК МЕШКАНЦІ ДЖАВИ ПЕРЕПИНЯЮТЬ ЗЕМЛЕТРУС.

Коли на Джаві дається запримітити землетрус (що буває там досить часто), то Джаванці кидаються на землю й кричуть при цьому голосно „Лені! Лені!" У віруванню Джаванців Лені є то страшна потвора в виді буйвола, але дуже велика й сильна. Потвора ця лежить на середині землі, жде там аж умре останній чоловік. Тоді потвора вийде на поверхню землі і зруйнує все. Коли потвора рухається й хоче піднестися, повстає землетрус. Це знають не лише люде, але також мудрі білі муравлі. Мурашкам цим Джавайці не заподіяли би кривди. Мурашки ті дуже мстиві і коли припадково хто вбє одну з них, то дух її дістається до середини землі і шепче сплючому Лені до вуха, що вмер уже останній чоловік. Тоді потвора простягає ноги й забірається встати — і так повстає землетрус. Щоби потворі доказати, що муравлиний дух говорив неправду, Джавайці кидаються на землю і кричать голосно, як лише можуть: „Лені! Лені" Тоді буйвол успокоюється й дальше спить аж поки дух якоїсь покривдженої мурашки знову не розбудить його.

ПОЧТОВІ ГОЛУБИ ПАЧКУЮТЬ КОКАЇНУ.

Детективи зі Скотленд-Ярда по довгих й тяжких зусиллях вислідили, що пачкарі уживають почтових голубів до пересилки заборонених одурманюючих отруй, як кокаїни, з континенту до Анґлії. Пачкарська централя має бути в Лім-Гавзі — лондонському Чайна-тавн-і. Директора того підприємства ще не вислідили. Щоправда видалили з Анґлії багатого китайського пачкаря Чанґа, але пачкарство тим не припинилося.

ЛИСТАРІ НА ХІДЛЯХ.

В Данії є ще нині листарі, які морську вузину переходять на звичайних хідлях. У данських водах (які можна назвати свого рода озером) нема ані приплииву ані відпливу. Вітер дує все з того самого боку й поверхня моря сильно хитається, так що ріжниця висоти нераз буває й два метри. Як вода є висока, то почтова комунікація між Боґе й Фаре відбувається правильно, почтар перепливає човном морський залив. Але море буває дуже часто плитке, а тоді човно осілоби. Тому листар стає на хідлі і чапає по 200 метрів широкім заливі, який ділить Боґе від Фаре. Возова почта була би за коштовна, бо Фаре взагалі має лише три хутори.

ЧИСЛО ПЕРЕСТУПНИКІВ ПОДВОЇЛОСЯ.

Американський департамент справедливости оповістив 16. вересня, що від 1921 до 1925 р. число переступників подвоїлося. Найбільший процент був тих, що були засуджені за зломання закона тверезости.

Пять европейських держав підписує вічний мир в Західній Европі.

ЛОКАРНО, Швайцарія, 15. жовтня. — Сьогодня Франція і Німеччина обіцяли ніколи більше не воювати.

Два історичні вороги погодились, що між ними має бути відмілітаризована Ренська полоса, якої жадна з обох держав ніколи не перейде, щоб напасти на другу. Анґлія й Італія обіцяли, що пійдуть з військовою помочю котрійнебудь з обох держав, котра нарушила би сю умову.

День 15-ого жовтня, 1925, мусить бути датою в історії, бо ся дата буде означувати установленне мира в найнебезпечнійшому місці в Европі, або буде датою зломання найвиразнійшого мирового приречення, яке колинебудь в історії дві нації підписали.

Сьогодня в полудне в тутешньому судовому будинку над берегами тихого озера Маджоре два найбільші вороги подали собі руки і прирекли, що відтепер не будуть бімьше зі собою воювати, але всі можливі спори передадуть до вирішення мировому судови.

Члени тутешньої конференції кажуть, що ся умова важнійша від версайського мирового договору, бо сеї умови не накидується силою, а приймають її оба умовники добровільно.

Усу годяться в погляді, що се найважнійша умова, яку колинебудь підписано в Европі.

Се властиво дві умови, одна Німеччини з Францією, а друга подібна Німеччини з Бельґією.

Конференція має скінчитись завтра, підписати умову мають представники Німеччини, Франції, Бельґії, Анґлії й Італії в Лондоні.

Сьогодня приїхав сюди італійський премієр Муссоліні, щоб підписати умову іменем Італії.

УМОВА З ПОЛЬЩЕЮ І ЧЕХО-СЛОВАЧЧИНОЮ.

ЛОКАРНО, 15. жовтня. — Кромі умов Німеччини з Францією і з Бельґією приготовлюється тут умову Німеччини з Польщею і з Чехо-Словаччиною.

Умова з Чехо-Словаччиною вже так якби готова, але з Польщею ще не викінчена і не вирішена, бо Німеччина домагається таких застороґ, аби не була виключена можливість повороту коридора до Данціґу і Горішнього Шлеска до Німеччини. Німецька делеґація каже, що сподівається звороту сих земель мировим шляхом або через Лігу Народів або у випадку революції в Польщі і тому вона не хоче вирікатися змоги відібрати свої землі не воєнною дорогою.

Аліянти хотять погодити обі сторони, аби їх задоволити і довести до умови також і на східних границях Німеччини.

БОЙКОТУЮТЬ МУССОЛІНІЯ.

ЛОКАРНО, 15. жовтня. — Італійський премієр Муссоліні приїхав сюди з Італії автомобілем, а з ним ще пятьма автомобілями приїхали другі урядовці і тайна поліція.

Він заїхав непомітно до приватної віллі.

На завтра запросив Муссоліні представників преси на принятте, але вони відмовились пійти з причини переслідування преси в Італії.

НІМЕЦЬКІ НАЦІОНАЛІСТИ ПРОТИ УМОВИ.

БЕРЛІН, 15. жовтня. — Німецькі націоналісти виступають проти локарненської умови і заявляють, що будуть її поборювати.

НАДІЇ БОЛЬШЕВИКІВ НА УМОВУ З НІМЕЧЧИНОЮ.

МОСКВА, 15. жовтня. — Советські урядовці заявляють, що вони прикладають великі надії до російсько-німецького торговельного договору. Вони кажуть, що се доповненне рапальського договору. Сей договір, кажуть, принесе Росії не тільки торговельні але й політичні користи.

УЧЕНИЙ ОТРУЇВСЯ СВОЇМ ВИНАХОДОМ.

ЛОНДОН, 14. жовтня. — Вчера найдено непритомним відомого анґлійського ученого фізика професора Геролда Мексвелла Лефроя в його мешканню.

Він затруївся ґазом, який самий винайшов, і вже лежить непритомний кілька днів. Кажуть, що се був особливий і незвичайно сильний отруйний ґаз, якого тайну виробу знав лиш самий винахідник Лефрой, і коли він вже помер, так візьме і тайну продукції зі собою до гробу.

ДРУГИЙ СИЛАЧ ПОМЕР.

ЛОНДОН, 14. жовтня. — Сьогодня помер тут нагло великий силач і вчитель руханки Евген Сандов в 58 році життя. Він був родом з Кеніґсберґа, у Східній Прусії.

ДОЩІ В МАРОКУ.

МАДРИД, столиця Еспанії, 14. жовтня. — З Марока (в Африці) повідомляють, що там зачались вже дощі, які утруднюють воєнні операції.

ЗАБОРОНЮЮТЬ ВЧИТЕЛЯМ БУНТУВАТИ ДІТИЙ

МАДРИД, 14. жовтня. — Еспанське правительство заборонило учителям виголошувати в школі і поза школою соціялістичні промови.

Таксамо недавно зробило французьке правительство.

ПРОТИ ЖИДІВ І БОЛЬШЕВИКІВ.

БУДАПЕШТ, столиця Угорщини, 14. жовтня. — Мадярські і румунські націоналісти, хотяй ненавидяться і взаїмно готуються до майбутньої розправи, заключили умову про спільний фронт для боротьби проти Жидів і большевиків.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOPODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

НОВЕ СТАНОВИЩЕ РОБІТНИЧИХ ЮНІЙ В СПРАВІ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ

Сьогорічна конвенція Американської Федерації Праці, відбуваючася в нюджерськім місті Атлентик Сити, видала по довших дискусіях у резолюційній комісії нову заяву про заробітну заплату.

Після сеї заяви, в інтересі робітників лежить, щоби їх продуктивність збільшувалася і щодо скількости і щодо якости. Се можна осягнути через удержанне високого уровення робітничої заплати, бо лишень висока робітнича заплата може запевнити високу купну силу робітника. З тої причини висока робітнича заплата не лишень дае робітникам можність користати з усіх культурних здобутків, але й піддержуе розвій промислу на певній висоті.

Зменченне зарібної заплати не лишень, що не приносить ніякої користи промислам, як се частенько говорять зле поінформовані оборонці підприемців, але потягае за собою промислове й суспільне невдоволенне. Низька робітнича заплата потягае за собою обниженне продукції.

Виходячи з такого становища, конвенція Федерації Праці закликуе американських зорганізованих робітників противитися всяким заходам обнижити робітничу заплату. Вона закликае підприемців, щоби вони старалися виругувати зі своїх підприемств рострату при вироблюванню товару, бо в той спосіб можна осягнути низькі ціни на товари, а високу робітничу заплату. На доказ сього, конвенція покликається на вислідн розслідів, які в тій справі робили американські інжинерські товариства, з яких і виходить, що з непотрібної рострати добра по американських промислах 50 процентів треба приписати зарядови, а лишень 25 процентів робітникам, а других 25 процентів другим чинникам.

„Суспільна нерівність, промислова несталість та несправедливість мусить збільшатися, якщо дійсна робітнича заплата робітника, себто купна сила його заплати, не буде збільшатися відповідно до зросту творчої сили робітника, а день робочий не буде рівночасно обнижатися."

Ціла новість сеї заяви лежить у послідному уступі. В сьому уступі зорганізоване робітництво Америки відступае подекуди від свого дотеперішного становища в справі робітничої заплати. Досі юнії стояли або на становищи, що промислова праця мае забезпечувати робітникови відповідну стопу життя, так звану американську життеву стопу, або на становищи, що за збільшену продукцію робітникови належиться збільшена заплата. Сі становища показалися непідходячими серед нових умов, коли підприемці стали поправляти продукцію передовсім через кращу технічну обставу фабрик, через заводженне кращих машин, дешевших средств порушування машин, та кращою організацією робітничої сили в фабриці. Завдяки сим поліпшенням зростала творча сила фабрики, але питанне поправи робітничої заплати лишалося на боці. Фабриканти немовби заводили поправки поза плечима робітників. Фабриканти діставали більші зиски, а робітники лишалися на давному становищи, себто їх доля в порівнанню з поправою фабрикантів погіршалася.

Власне проти сього тепер виступае зорганізоване в юнії американське робітництво. Заява Американської Федерації Праці означае не що инчого, лишень те, що робітники домагаються і для себе частини того добра, яке спадае на американські промисли з поправи промислів. Американські робітники не то не дозволять вживати таких поправок для погіршування своїх зарібків, але ще будуть вживати таких поправок яко основи для поправи своеї долі. Инчими словами, коли фабрика чи копальня заводить у себе якісь технічні поліпшення, то скористати з них повинні не самі тільки властителі та капіталісти, але й робітники. Коли властителям і капіталістам мають іти від сього кращі проценти, коли суспільности мають обнижатися ціни на товари, то й робітники повинні дістати підвисшенне заплати та скороченне робочого дня.

Становище се нове о стільки, що робітники домагаються поправи свого становища від кождої поправи продукції, хочби ся поправа продукції не була їх безпосередною та виключною заслугою. Ся новість певно неодному симпатикови необмеженої влади підприемця не припаде до вподоби. Консервативно настроені люди, товариства й ґазети певно виступлять проти сього нового становища американського зорганізованого робітництва. Будуть доказувати несправедливість сього становища, будуть покликатися на старі становища, будуть навіть доказувати справедливість старого юнійного становища, тими самими людьми досі поборюваного.

Зорганізовані в юніях робітники будуть обороняти свое нове становище. Будуть певно обороняти словом і письмом, але не слово й письмо рішить про побіду чи упадок проголошеної ними засади, а їх зорганізована сила, яку вони потрафлять поставити поза свою засаду. Инчими словами, коли зорганізовані робітники, які вміли поставити й проголосити нову засаду, потрафлять так само твердо стояти за сею засадою, не [illegible] перед напором противників, терпіти для неї, поки [illegible] не вступить, тоді засада побідить. Тоді навіть те[illegible] [illegible] [illegible] слушність тії засаді, в [illegible]

ПІЗНАЙМО ОДНІ ДРУГИХ

(Допись з Оберн, Н. Й.)

Недавно тому була поміщена довша стаття на сторінках Свободи про гостину угро-руського хору при церкві св. арх. Михаїла з Бингемтон, Н. Й., у нашій місцевости Оберн, Н. Й.

Се справді було щиро-сердечне привитанне наших дорогих гостий-співаків і ми думаемо, що не зашкодило би частійше такі прогульки відбувати.

Бингемптонські співаки знаючи, що й у нас істнуе товариство Боян, з котрого членів складаеться наш церковний хор, запросили нас до себе також на гостину. По відїзді від нас наших дорогих гостий наші члени т-ва Боян зачали злегенька дискутувати над тим запрошенням на гостину до Бингемптону. „Але з чим би поїхати?" питали одні других. „Добре", каже один, „з Бингемптону приїхали співаки до нас і дали нам концерт; відспівали Службу Божу, і т. д., а з чим ми туди поїдемо?" „Е, се байка", каже інший, „а ми що, може не уміемо співати? Поїдьмо і ми до них з подібною програмою! Відспіваймо концерт в суботу вечером і в неділю Службу Божу в їх церкві, от маете віз і перевіз!" Рада в раду і ми рішились поїхати в гостину до Бингемптону в суботу, дня 19-го вересня с. р.

Довідавшись про се, наші парохіяни, а особливо родичі членів т-ва Боян, зачали між собою журитись і кажуть: „Де їм там пнятися з мотикою на сонце? Таж то далека дорога. 83 милі в одну сторону; кілько то буде коштувати дорога, а в касі т-ва Боян порожно, аж вітри свищуть!" На се відізвались наші автомобілісти і кажуть: „Не бійтесь, таж тих 52 людий, котрі належать до т-ва Боян, то не такий великий страх. Ми за ними все і всюди і ми вже постараемось о те, щоби вони будуть в Бингемптон." І дійсно, самі наші добрі парохіяни зголосились зі своїми автомобілями, щоби нас співаків забрати на гостину до Бингемптон.

Прийшов день відїзду. О першій годині сполудня явилися всі як один в школі коло церкви. Всі з усміхом на лиці. Порозміщувались на автомобілі і чекають вже готові до відїзду. На даний знак рушили з місця автомобілі один за другим і мов шнурком помчались. За хвилинку наша прекрасна місцевість лишилась далеко по заду нас. За 3 години їзди ми всі вже знаходились в Бингемптон. Вже наперед, як ми доїзджали до Бингемптон, бингемптонські співаки вислали напроти нас одного зі своїх співаків автомобілем, щоби нас запровадив на місце, аби ми не крутились по місті, а просто заїхали під церкву.

Ось і ми вже ціл церквою. Радости не було кінця, коли ми всі повисідали зі своїх автомобілів, трохи помучені їздою. Бингемптонські співаки вже на нас чекали зі своїм професором п. М. Крикорою. По привитанню забрано нас до шкільної салі на маленьку перекуску. За малу хвилю розібрали нас тамтешні парохіяни на кватири, котрі вже заздалегідь були для нас приготовані.

Точно о пів до осмої вечером розпочався концерт.

Велика литовська галя була повна Бингемптонців. Народу було понад півтора тисячі.

Перед концертом виступив на сцену місцевий угро-руський священик о. Бігарій, і в коротких але щиросердечних словах привитав наш хор від імени парохії.

Концерт розпочався відспіванням американського гимну The Star Spangled Banner, який авдиторія вислухала стоячи. Відтак слідували ріжнородні наші українські пісні хорові, дуети, соля, а також 2 дуети на скрипці і пяні, які виконали таки наші члени т-ва Боян. Один дует відіграли Михайло Тиханич на скрипці і його сестра Марія Тиханич на пяні. Другий дует Павло Нодьо на скрипці й Анна Цимбрак на пяні. По кождій точці публика надгороджувала виконавців рясними оплесками.

Душею нашого концерту був наш дяко-учитель п. О. Гриньків.

По концерті наступили танці, де разом наші і бингемптонські співаки забавлялись до 12-ої години в ночі.

На другий день, в неділю, наш хор відспівав Службу Божу в грецько-католицькій угро-руській церкві, і по обіді о 4-тій годині ми відїхали домів.

Тут належиться щира подяка професорови п. М. Корикорі за красну гостинність, яку він нам уладив разом зі своїми співаками.

Дай, Боже, таких прогульок як найбільше! Анюте, українські хори, вимінюйтесь, одні з другими! Заїздіть одні до других! Виступайте одні перед другими! Трошки більше доброї волі й охоти, а користь буде велика. Покажім, що ми і американські уроженці, а любимо нашу українську пісню! Покажім, що ми потрафимо плекати українську пісню, аби не було так, як то було писано свого часу на сторінках Свободи, що тут роджені Українці не відчувають красоти української пісні, та що тому наші хори підупадають. Покажім, що так не є, а покажемо тоді, коли будемо мати трошки більше доброї волі й охоти.

На прикінці складаемо сердечну подяку Вам, Дорогі Браття і Сестри Бингемтонці, за щире принятте. Нехай нас не ділять ніякі штучно уладжені границі! Всі враз, все вперед, кождий чи то зокрема, чи групою, працюймо на полі, на котрому хто здібний, аж поки не виборемо для нас всіх так горячо бажаної свободи для нашої неньки України.

ЗА ТОВАРИСТВО БОЯН, В ОБЕРН, Н. Й.

Остап Паньківський, предс.;
Анна Наміснак, секретарка;
Теодор Олійник, касієр.

СИМВОЛ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ВІРИ.

Вірую в єдину, соборну і ні від кого незалежну Україну, сотворену Богом Творцем для нашого народу перше всього видимого і невидимого. І в Духа народнього, котрий від Києва і Львова сходить, о котрім говорили українські пророки, розпинаемого при польськім і червонім Пилатах. Ранійш страдавшого, погребеного і в 1917 році воскресшого, і який знова прийде зі славою, щоби судити білих і червоних Пилатів, йогож панованню не буде кінця. Исповідую єдине відхрещення від Ляхів і Москалів. Очікую воскресення України, для вільного самостійного життя во віки безконечні.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

Телеграма до Міжпарляментарної Унії.

Тутешній 203 від. У. Н. Союза вислав 4. с. м. таку телеграму на зібранне Міжпарляментарної Унії у Вашинґтоні.

To Interparliamentary Union Conference
House of Representatives,
Washington, D. C.

The Holy Trinity Ukrainian Society of Brooklyn, N. Y., Branch 203 of The Ukrainian National Association Inc. of U. S. A. at their meeting held Oct. 3rd 1925 forward a copy of the following resolution to your conference:

Resolved: That we are voicing an appeal for the liberation of Ukrainia from Poland. We are desirous of obtaining an autonomous state.

A. Shipot, Pres.
[illegible]

ДОБРО І ЗЛО У ВСІХ НАС

Весь світ звертае очи на славних людий, будь вони великі народні діячі, або й великі розбишаки-бандити. Як перші не є абсолютно сто процент добрими, так другі не є зовсім злими. Нема на світі нічо перфектного. Кожда людина, без вимінку, посідае добрі і злі прикмети.

Нинішний світ нагороджуе прояви заслуги частійше, ніж дійсну заслугу. Є богато заслуг, котрі не є признані, однак нема ніколи признання без якихнебудь заслуг.

Загал завше і постійно осуджуе одиниці. Однак загал, яко колектив, ніколи не мае одної думки і ніколи не може бачити одну і ту саму річ в одному світлі, тому що загал складаеться з одиниць — а кожда одиниця инакше бачить й инакше розуміе одну і ту саму річ. Загально говорячи, коли люди осуджують якусь людину, то ділиться на дві головні групи. Одна група дивиться за добрими сторонами і не бачить крім них нічого иншого, а друга дивиться за злими і бачить лише такі. Та переважно так діеться, що люди більше дивляться за злими сторонами людини, ніж за добрими, бо — як казав Дізраелі: „Ріжні недостатки великих людий становлять велику втіху й розраду для темняків — опонентів всякого поступу".

Богато людий, признаних за людий повних недостатків, є признані другими за ангелів досконалости. Є дуже можливим, що колиб зважити добрі і злі сторони кождої людини, то показалосьб, що добрі і злі сторони є менше-більше зрівноважені.

Щастє для світа є, що звичайно звикі осуджують живих дуже строго, а мертвих осуджують дуже щиро і поблажливо.

Критикувати людину, коли вона жие, значить — спонукувати її до більшого і дбайлийшого старання, а не убивати в ній всю ініціятиву й охоту до праці; бо лише добра, розумна й витревала праця поборе всякі перепони до осягнення якоїсь доброї ціли.

Є два роди критики: конструктивна і деструктивна. Конструктивна критика будуе, отже се є добра критика, а деструктивна руйнуе, отже вона є недобра. Всяка критика повинна бути конструктивною, бо лише така може принести бажану користь. Скритикована людина (коли вона є дійсна людина) прийме холоднокровно таку критику і зужие її для свого піднесення.

Критика є цінна і похвала є цінна. Але критика нас самих і нами самими є найлучша з усіх.

Сміх і остра критика, котра убивае слабодухів, є найлучшою спробою сильного характеру.

Друге щастє для світа є те, що люди прославляють мертвих більше, чим вони собі на те заслужили. Людина, котра показувалася в життю чимнебудь великою, безсумнівно дістане подвійну, або й потрійну славу по смерти. І се є добра річ. Мертві не чують, що про них говориться. Надмірна слава і хвальба на зіпсує їх — се убивае лише живих. Але така слава зворушуе амбіцію молоді. Така слава додае молоди охоти до праці. Вони, почувши про великих людий, самі зачинають думати серіознійше про будучність. Важним чинником, що торкае кождого молодого хлопця до успіху, було якесь оповідання про великих і славних людий.

Молоді люди, а навіть і старші, потребують підбадьорення до всякої гарної праці. Тому головною засадою кождих родичів зглядом своїх дітий повинно бути вщеплювати в них добрі та здорові ідеї. Люди, котрі не мають ніяких одної ідеї мо[illegible] жуть причинитися нічим до цивілізації і поступу.

Люди ріжняться від звірів тим, що вони можуть мати ідеї, а звірі ні.

Щоби мати здорові ідеї, треба вперед навчитися здорово думати. Кожда людина може навчитися думати, так само, як можна навчитися грати на якімсь інструменті. Як можна пальці руки вивчити робити роботу, так можна вивчити і розум. Кождий може вправити свій розум до роботи, годуючи його доброю школою, добрими книжками, серіозними розмовами і дебатами.

Зачався новий шкільний рік. Студенти знова вертають до шкіл. Тепер якраз пора для них поставити перед собою ідею: Я маю бути характерною і корисною людиною, а не колодою й перепоною у всякій народньо-громадській роботі.

Вірую щиро, що кождий студент поставить перед собою таку ідею.

С. В. Друль.

ДОПИСІ.

ПРОВИДЕНС, Р. АЙ.

На поміч голодним.

На імя Івана Витязя прийшла зі Львова посвідка на одержання 68 долярів для голодного села.

БРІСТОЛ, КОНН.

Спростовання.

У свободі був виказ жертводавців з нашої громади, які зложили 12 дол. на голодуюче село. У сьому виказі пропущено через помилку імя Т. Гарасима, котрий дав 1 дол. так як другі, що отсим простуеться.

РОЧЕСТЕР, Н. Й.

На поміч голодному селу.

Місцевий Центральний Комітет, котрий репрезентуе українську громаду в Рочестер, Н. Й., вислав з початком серпня $400.00 на допомогу голодному селу в старому краю і до Союза Українок $50.00; а то $25.00 для інвалідів, а $25.00 для політичних вязнів.

На сю ціль зложили слідуючі: Бр. св. Иосафата $50.00, Тов. Вільні Козаки $50.00, читальня Просвіти ім. Івана Франка $25.00 і Сестрицтво Рожд. Пресв. Богородиці $10.00. З балів, пікніку і инших збірок було $344.83 цн. Загальний прихід місцевого Центрального Комітету виносив по конець липня $479.83 цн.

Виcлано $450.00; оплата від гроший $13.00; лишаеться в касі $16.83 цн.

Василь Луцишин.

БЕЙОН, Н. ДЖ.

Справа Українського Дому.

Про житте-бутте Українців в Бейон, Н. Дж., мало що чувати. А хто сему винен? Ніхто більше іно ми самі. Що правда, є тут два відділи У. Н. Союза, є два відділи У. Р. Союза, є один відділ Провидіння і два сестрицтва, одно У. Н. Союза, а друге Провидіння, та на жаль правду треба сказати, що жадне братство ані товариство не підносить думки для якоїсь народньої роботи. Минувшого року було скликано збори в справі Українського Дому, та з того нічого не вийшло, бо збори розбились і ми Бейонці далі очікуемо з дня на день і живемо як ті перелетні птиці, а не подумаемо за нашу дітвору, котра підростае і не мае де зійтись вечерами так як у других національностий. Томуто новозорганізований Український Горожанський Клюб пішли на своїх зборах думку з союзу Українського Товариства на нараду в сій справі дня 27. вересня. Зібрані представники братств і товариств по довшій нараді ухвалили виробити програму і скликати загальні збори в справі Українського Дому без огляду на політичні чи релігійні переконання.

Покажімо, що в нас також сила і воля і будьмо певні й вірмо, що як сказав наш поет Тарас Шевченко: В своїй хаті своя правда і сила і воля!

Громадянин.

ГАРДФОРД, КОНН.

Збирають на голодуючих.

Наш місцевий хор під проводом гр. Королишина уладив товариську вечерю, щоб піднести в громаді єдність і взаїмну любов; щоби всіх Українців обеднати в товариському життю в одну сердечну українську родину.

По словах Ал. Иордана, який привитав гостий та взивав громаду до спільної праці, забрав слово о. Кульматицький, котрого запрошено на ту вечерю з Ню Бритейн, Конн.

о. Кульматицький говорив про се, як то згода будуе, а незгода руйнуе, а потому перейшов на старий край та згадав про голодуючих, як вмирають з голоду діти тих, що наставляли груди за Україну. Згадав шановний гість за лист, який недавно читав, а де пишуть: „Дорогий Брате: — Доношу Тобі, що гинемо з голоду. О тепер в тій хвилі, коли пишу, понесли на цвинтар померщого, що дійшов з голоду." Ось такі вісти доходять тепер з ріжних сторін наших. Ми не були-б люди; ми не малиб серця в грудях, якщоб могли сидіти при ситому столі і не згадали за бідних і голодних, — казав о. Кульматицький.

По тій промові, яка кождого зворушила до глибини, пішли П. Салецька і А. Бутрина між гостий та зібрали на допомогу Голодному Селу $26.45, які відіслано до Обєднання.

Жертвували: по $2: о. М. Кузів і о. Д. Кульматицький; по $1: А. Иордан, П. Драпяк, М. Гапкевич, В. Данилів, М. Дерих; А. Бицко, В. Ткачук, Н. Григуз, С. Косар, С. Новак, К. Ярусевич, С. Копанецький, И. Дерих, М. Григус. А решта дрібними датками. Щира подяка всім жертводавцям, що мають добре серце для рідної землі.

П. Д.

УВАГА! БРУКЛИН, Н. Й. І ОКОЛИЦЯ! УВАГА!

ЗАХОДОМ УКР. ТОВ. РІДНА ХАТА В БРУКЛИНІ, Н. Й.

— уряджується —

в другу річницю істнования названого товариства, на памятку закінчення часу організаційного та з закликом до активної роботи з своїми членами

ВЕЛИКИЙ КОНЦЕРТ

В НЕДІЛЮ, ДНЯ 18-ГО ЖОВТНЯ 1925 РОКУ

(SUNDAY, OCTOBER 18th, 1925)

В ГАЛИ СЛОВЕНСЬКІЙ, HOLY FAMILY HALL, NORTH 14th STREET, AND BERRY ST., by McCARREN PARK, BROOKLYN, N. Y.

Початок точно о годині 2-ій пополудни.

Ціна тикетів: 1-ший ряд по $1.00, 2-гий ряд по 75 ц., 3-тий ряд і місця стоячі по 50 центів.

ПО КОНЦЕРТІ БУДЕ БАЛЬ ДО ПІЗНОЇ НОЧИ.

В концерті возьмуть участь самі лучші сили, буде виступати з сольовими співами наш співак ц. ІГНАТІЙ ПАЛАЖІЙ і Хор мужеський ім. Б. Лепкого та хор мішаний під управою діріґента п. Василя Савицького.

Не забудьте, приходіть на Концерт усі як один і отворіть двері своєї хати! Ми на Вас чекаємо! — УКР. ТОВ. РІДНА ХАТА. 242

УВАГА! НЮ ЙОРК, Н. Й.! УВАГА!

СЕГОДНЯ В СУБОТУ 17-ГО ЖОВТНЯ (ОСТ.) 1925

В УКРАЇНСЬКІМ РОБІТНИЧІМ ДОМІ

66-68 EAST 4th STREET, - - - - - NEW YORK, N. Y.

ВЕЛИКИЙ БАЛЬ

— устроює —

ЮНІЙНИЙ ВІНДОКЛІНЕРСЬКИЙ КЛЮБ

ПОЧАТОК О ГОД. 7-мій ВЕЧЕРОМ. — ВСТУП 50 ЦНТ.

Буде приґравати Юнійна Орхестра. За добру забаву ручить — **Комітет.**

ПОЗІР! НЮАРК, Н. ДЖ. І ОКОЛИЦЯ! ПОЗІР!

КЛЮБ УКРАЇНСЬКИХ ДІВЧАТ

— запрошує —

ВСІХ МОЛОДЦІВ І ДІВЧАТ ЯК ТАКОЖ СТАРШИХ НА

ПЕРШИЙ ВЕЛИЧАВИЙ БАЛЬ

— котрий відбудеся —

В СУБОТУ, ДНЯ 17-ГО ЖОВТНЯ 1925 РОКУ

В УКР. РОБІТНИЧІЙ ГАЛИ, 59 BEACON STREET, NEWARK, N. J.

ХТО ВІДКРИВ АМЕРИКУ?

Безперечно, Колюмб! Також питання! Це знає вже кожда дитина!

Та не так воно зовсім! То не така проста справа. Колюмб був лише відкривцем і то останнім споміж усіх.

На конґресі американістів у Ґетеборзі бібліотекар університету в Копенгазі, Созус Лярзен говорив про найдений ним анґлійський документ із 1575-го року. З документу цього довідуємося, що данський король Хрістіян I. вислав виправу з Ісляндії. Виправа ця прибула насамперд до Ґренляндії, а потім дальше натрапила на південному заході на край зв. Terra da bocalhao. Документ цей безперечно правдивий і достовірний. На думку вчених був то вчений Scolus, що **відкрив Америку 1472 року,** отже 20 літ перед Колюмбом і найправдоподібнійше в околиці ріки Лаврентія.

Також около 1170-го року якийсь ватажок Медок із Валії подорожував успішно до Америки. Його гнали туди авантюрничі оповідання, які оповідали собі Валійці при коминку про далеку, щасливу райську країну. Приїхав кількома кораблями у незнаний край, осягнув ціль, і як каже літопис, оставив там 120 поселенців тай назад відплив у батьківщину. Але як Медок у друге поплив, пропав уже для батьківщини.

Коли ще дальше заглянемо у світову історію, то побачимо сміливих **Норманів,** які на скорих вікінґських кораблях плили з Ґренляндії до Америки. Їздили вони до того Вінлянду (виноградного краю) далеко скорше. Около 1004-го року Леіф Щасливий, син Еріка Червоного їздив до країни дико ростучого винограду, мабуть побереж нинішнього Месечусетс. Було там дикого винограду так богато, що навіть перші британські кольоністи острівець біля побережа назвали Marhte's Vine-yard (виноградник Марти).

Хроніка Адама з Бреми з 1075-го року згадує про відкриття такими словами: „Крім того він (копенгаґський горожанин) згадує про край, відкритий ріжними людьми на океані, а званий Вінлянд, а саме тому, бо там росте дикий виноград."

Так нинішні історики мають усе більше жерел, що Нормани вже 500 літ скорше перед Колюмбом відкрили Америку. Принайменше до 1120-го року їздили правильно до Вінлянду, щоби привозити дерево і виноград.

Але бо й Нормани не були першими відкривцями. Бо вже перші Нормани довідалися в Вінлянді від тубольців Індіянів, що на полудні лежить инший край, заселений білими людьми. Часом зодягнуті в білих одягах ступали вони співаючи й молячися за білим сукном, яке несли попереду на дрючку й воно маяло (прапор, фана). Хто тут не подумав би, що то була християнська процесія.

Цей край „гойтраманна" (країна білих людий), лежав мабуть в околиці нинішнього Chesapeake-Bay. Коли взяти за вихідну точку норманську назву „Гойтраманна" або „Ірлянд-іт-Мікля" **(Велика Ірляндія)** й до сього ще узглянимо відповідні ірляндські й ісляндські леґенди, то дістанемо слідуючий цікавий образок:

Як Ісляндію 863-го року відкрили Нормане, найшли вже тоді виразні сліди старшої християнської кольонізації, як служебні дзвони, християнські книжки (молитвенники) в ірляндській мові і (що тут передусім важне) серед народа чули леґенди, що перші поселенці прийшли морем зі заходу. Як це пояснити: християне з книжками в ірляндській мові приходять із заходу до Ісляндії?

Пояснити не так дуже тяжко. В Ісляндії працювали християнські місіонарі вже в 6-му столітті. А старинні Ірляндці були також сміливими моряками. Кілька кораблів тих християнських Ірляндців у 6-му столітті буря закинула так далеко (при тодішній плавбі, це зовсім не дивота!), що вони вкінці причалили до побережа Північної Америки. Не оставало їм ніщо, як поселитися там, тим більше що їм ця країна подобалася. Це та кольонія, яку Нормане назвали Гойтраманна краєм або Ірлянд-іт-Мікля. Тепер ніщо не є правдоподібнійше, як те, що кількох із тих Гайтраманна з якихсь причин пробували вернути до давньої батьківщини. І тоді вони плили добровільно або кидані бурею до південно-східного побережа Ісляндії, де вони ввели християнство.

Крім того є норманська леґенда, що Нормандция Ґудлейфа Ґудлянґсона в році 1029. закинули бурі до краю Гайтраманна, як він хотів плисти до Ісляндії. В Америці стрінув він свого земляка Берна Асбрандсона, про якого загинули були всякі вістки вже від 30 літ. Він там прийняв християнство. Отже він мусів 999-го року „відкрити" Америку. Ще скорше, 982-го року приключилося таке саме ісляндському Норманцеві Арі Марсонові.

До чистої **леґенди** належать здогади, що вже **фенікійські** або **картаґінські** кораблі причалювали до Америки. Сюди належить також старокитайська вістка про країну, що лежить далеко на Сході, звана Фузанґ. Бо тут скорше може бути мова про Японію.

Коли разом зберемо всі вісти, то Америку перед Колюмбом відкрили:

1) перед 800-им роком християнські Ірляндці (Гайтраманна, Ірлянд-іт-Мікля).

2) перед 982-им роком Норманець Арі Марсон (Гайтраманна, Ірлянд-іт-Мікля).

3) перед 999-им роком Норманець Берн Асбрандсон (Гайтраманна, Ірлянд-іт-Мікля).

4) около 1024-го року Норманець Леіф (Вінлянд).

5) 1029-го року Норманець Ґудлейф Ґудлянґсон (Гойтраманна, Ірлянд-іт-Мікля).

6) Около 1170-го року Валієць Медок (?).

7) около 1472 р. Данець Сколюс (ріка Лаврентія).

8) 1492-го року Колюмб.

Тепер насувається питання, як це сталося, що всі відкриття в часі перед Колюмбом прогоміли безслідно, а Колюмб прославився? Все оконечно основується на помилці. Всі відкривці перед Колюмбом відкрили якийсь чужий край в західному океані, а це тоді нікого не цікавило. Зновуж Колюмб вірив, що він відкрив чудовий край Індії в дорозі зі заходу. Про цей казковий край, до якого горячково шукали морської дороги, всі думали, тому нове відкриття прийняли як давно вижидану розвязку. До того ще треба зазначити, що Колюмба попирала могуча морська держава Еспанія.

Але Колюмб є теж одинокий з усіх відкривців, який основувався на наукових здогадах (кулистість землі!) й обговорював свої пляни з ученими ґеоґрафами (Тосканелі). Неустрашимо, з ясним пляном перед очима, більше як чотириста літ тому назад, пустився Колюмб із слабкими кораблями — горіховими шкаралущами в порівнанні з нинішними дредноутами!

З безпримірною силою волі, уповаючи на Бога, добився цїли, не зважаючи на перешкоди. А перешкоди на океані мусіли бути для слабких Колюмбових кораблів неаби які, коли й тепер на океані гинуть серед бурі могутні короблі-велитні.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

Ю. М., Вудлон, Па. — Комісарем війни СССР. є Михайло Фрунзе. Він походить з Німців-кольоністів із Саратівської ґубернії. Він був на Україні перед іменованнем його на місце Троцького, але говорити по українськи не вміє і все говорив тільки по московськи.

ПОВІДОМЛЕННЄ

Тих людий, котрі покупили лоти від Ben Smith Co. на New Market Terrace коло Plainfield, N. J. проситься зійтись на год. 7. вечером дня 18. б. м. до Української Галі на East 6th St., New York. в справі вибору урядників нової громади церковної, яка має в коротці дати догляд будови церкви.

241-42 о. Д. МИКИТЯК.

В. БУДЗИНОВСЬКИЙ.

Сава Чалий.

(Історичне оповідання).

(50)

(Докінчення)

— Не говорім, бо як пробудиться, то готов почути.

— Хоч би почув, то не догадаєся, про що говоримо.

— Як широко розбалакаємося, то зведе до купи і попаде на стежку в горох.

Чалий ще довго наслухував, але жінки замовкли. Йому й не треба було більше чути. Зібрав до купи сю розмову з тим, що чув від Потоцкого, від тещі. Рішився скористати з дозволу гетьмана. Се, що гетьман позволив йому, він зробив би й без його дозволу. Полежавши ще хвилю, встав і тихцем, будьтоби не знав, що жінка не спить, вийшов з хати. Сам осідлав коня і поїхав до Немирова. Ціла днина зійшла йому з війском в касарни. Таки в тій касарни лишився ночувати, бо вернувши до дому, не знав би як забалакати до жінки. Цілком не балакати, також було ніяково. На другий день в полудне пішов до шинку, де зійшовся з Шаравским. Забалакав до него, як то звичайно бувало, не показуючи, яке той Ляшок пекло розбурхав в його груди, як йому затроїв життя.

— Ти, Чало, щасливий чоловік! — Шаравскі промовив зітхаючи. — На тебе тепер посиплються панські ласки, всякі благодати. Я не маю щастя. Був похід, можна було і слави придбати і яку заплату заробити. Чалого вислали, Шараского лишили.

— Яке мені то щасте?! — Чалий відповів. — Тільки більше робити з тим війском. І до хати нема коли заглянути. Сю ніч я ночував у Немирові і так буде ще дві-три ночи.

— Та в ночи [illegible] дома?!

Шаравскі [illegible] шися.

— Щож би тобі прийшло з того, коли би був знав?

Таке питанє на хвилю сконфузило Шаравского. Але скоро похопився і відповів:

— Було би з ким в тім шиночку балакати, очивидно, попиваючи. Тепер вечерами грає тут несогірша музика. Пяниці самі грають... То й сеї ночи будеш ночувати в Немирові?

— Мушу. Маю богато війскової роботи.

— Прийдеш смерком сюди?

— Може прийду.

— Прийди. Я, що правда, невиспаний, але з годину посиджу.

— Потому йдеш спати?

— Мушу, бо маю великі залеглости.

— Сам?

— Хиба знаєш, що жінка вмерла.

— Є вдовиці, молодиці...

— А деж би я таке?!

Розійшлися. Смерком Чалий в касарни приказав, щоби його кінь стояв осідланий і знов пішов до шинку. Шаравскі вже сидів там. Був дуже маломівний. Раз ураз позіхав і кліпав очима, неначе би був дуже спячий. Чалий бачив, що він се робить на силу, бо як не виспаний цілком не виглядав.

— Ти, небоже, на пни заснеш, — промовив до него. — Писок дреся тобі так, як би не спав цілий тижнень.

— Вибач, що покину тебе, але сам бачиш, що засипляю. Піду спати.

— І я йду.

— Таки справді ночуєш в Немирові?

— Іду просто до касарні і лягаю.

— Підведу тебе.

Вийшли оба. Чалий пішов [illegible] Шаравскі пішов в [illegible] Чалий таки при Шаравскім став стягати чоботи. Шаравскі попращався і вийшов. Скоро Шаравскі запер за собою двері, Чалий взув назад чоботи і собі вийшов. Сів на коня і почвалав до Степашок. На подвірю привитали його собаки, скачучи кругом него.

— Нині я сам буду пильнувати хати, — сказав, і по хвили обі собаки були на ланцухах при воротах.

Чалий увійшов тихцем до хати. Двері до спальні були тільки приперті. В спальни світилося. Відхилив обережно двері і всунув голову. На столі горів каганець. Жінка спала на ліжку. При ліжку стояла колиска з дитиною. При колисці на земли, на бараниці лежала Марина. Спали твердим сном, бо Зоська і Марина попередну ніч знов не спали. Не дав їм заснути несупокій з причини дивного поведеня Чалого. Ну, і дожидали Шаравского, або вісти від него. Сеї ночи сон переміг їх. Сава припер двері назад і став наряджати пістолі. Нарядивши, встромив їх за пояс, взяв шаблю і вийшов в сад.

— Буде буря, — думав, — бо вітер що раз дужче дує. Може не приде?

Дерева шуміли несамовито, коли він садом ішов до бесідки. Хмари покрили небо, так що ні місяця, ні одної зірки не видко було. Зайшов у бесідку і сів на лавці, держачи в одній руці пістолю, в другій шаблю. Фірта легко скрипнула. У Чалого забило серце. До бесідки наближався шелест. Минув бесідку.

— Ага! — Чалий подумав. — Не сповістив її, що прийде, отже й не думає, що вона може бути тут. Іде до хати.

— Псст! — Чалий сикнув.

— Ти Зосенко вже тут? — Шаравскі спитав завертаючи.

— Ти, бідна, може що ночи дожидаєш мене тут? Годі було. У мене весь час душа була на рамени.

— А тепер цілком вилізе з тебе! — Чалий крикнув.

— Хто то? — Шаравскі спитав трівожно і відскочив.

— То ти так пішов спати? — Чалий спитав.

— [illegible] Боже, спаси душу мою!

Гукнув стріл і Шаравскі повалився на землю. Чалий супокійно всунув пістолю за пояс і користаючи з хвилинки світла, яке місяць кинув висунувшися зза хмари, одним махом шаблі відрубав голову. Вхопив голову за чуприну і пустився до хати.

— Насамперед покажу їй ту голову і присилую поцілувати. Потому на її очах зарубаю його сина і на закінченнє розрубаю її голову.

Не сумнівався, що вистріл з пістолі розбудив її. Але коли увійшов у спальню, побачив, що Зоська і Марина далі сплять. Хвилю подумав і зробив инакше. Голову Шаравского поклав на подушці біля голови Зоськи, так що широко розплющені очи голови гляділи на неї. Допевнившися, що голова добре лежить, вийшов назад до саду і пустився знов до бесідки.

— Тут буду сидіти, поки не заалярмує мене її крик, як побачить свого милого.

Ледви сів, почув якісь голоси.

— Тут відчинена фірта, — хтось забалакав.

— Справді? — відповів другий голос. — То добре. Не треба буде перелазити.

— Хто то може бути? — Чалий подумав. — Може які злодії? А я без шаблі. Ще й собаки взяв на ланцух.

Попри бесідку проховзлися три тіни. Чалий пустився пару кроків за ними, держачи руку на пістолі за поясом. Хмари розступилися і він пізнав того козака, котрого вислав був до Верлана і Гната Голого.

— Гнате! — крикнув — Ти куди?

Всі три жахнулися, станули і відвернулися. Якось чудно позирали на него.

— Ви по мене на суд? Мій кінь під сідлом. Я за хвилю гадав рушити до вас з цілою моею сотнею.

— Ти Саво, на коня вже не сядеш, — Голий відповів грізно. — Не по тебе на суд прийшов я. Я прийшов по твою голову.

— То [illegible] засудили, не вислухавши мене? Се не по лицарськи. Я готов дати мою голову, бо я тяжко провинився. Але по лицарськи. Або в бою, або по лицарськім присуді.

— По лицарськи судять лицаря, не такого, як ти. По лицарськи судять такого, про якого ще думаєся, що може його дасться виправдати, або помилувати. Твій злочин такий, що його ні виправдати ні помилувати не можна. Для тебе тільки собача смерть!

Нараз всі замовкли і станули неначе закаменілі стовбури. Від хати почули страшний, несамовитий жіночий крик. До того прийшов крик другої жінки і плач дитини.

То Зоська пробудилася і в полусні глянула в тусклі очи голови Шаравского.

— Ти любий тут? — промовила півсонна. — Недобрий! Так довго дав ждати на себе... Ти чого так страшно позираєш на мене? Пригорнися!... Ти неначеб спав з розплющеними очима? Близше, любий, близше!

Вона витягла руку, щоби його обіймити за шию і пригорнути до себе. Голова покотилася і впала до колиски, дитині на голову. Зоська схопилася і аж тепер побачила, що вся постіль в крови, що то тільки голова Шаравского. З її груди видобувся дикий несамовитий крик. Схопилася Марина і побачивши в колисці голову, собі в крик.

— Що се? — Голий спитав.

— То пусте! — Чалий відповів. — То се світло, навкруги котрого нетля поти літала, поки не обсмалила собі крил. То та сука, що мене з розуму звела. Тепер прийшла на неї кара... Кінчаймо наше діло!

— Та кінчаймо, — Гнат повторив. — Навколішки і дай голову! Моя шабля остра.

— Без лицарського суду не дам. Піду з вами доброхіть. Хочете, то й скувайте мене!

— З такими, як ти, нам не панькатися, тягаючися по судах!

— А я так не дам себе!

Чалий вихопив пістолю і справив на Голого. Пістоля тільки клапнула. Чалий забув, що з тої пістолі вже повалив був Шаравского. Заки встиг витягнути другу, спис товариша Голого прошиб його бік. Чалий впав.

— Боже! — вистогнав — Прийми мою душу. А ти мій народе, прости мені. І ти Україно. Бо мою вину змила моя кров! Добийте мене!

— Може що переказати твоїй рідні в Комаргороді? — спитав Голий, приступаючи до него. — Ще ту ласку зробимо тобі.

— Хиба одну ласку зроби мені — Чалий говорив затихаючим голосом. — Щоби моя покута була повна і на пострах усім зрадникам. Неси мою голову на списі крізь ціле Запороже аж до самої Січи. Там, на майдані засторчи у землю. Нехай всі бачать, як Бог карає зраду. Склич мою сотню і возьми її з собою на Запороже. Чалий заплющив очи.

Шабля Голого свиснула і голова Чалого покотилася по траві. Голий взяв її за чуба і з обома товаришами вийшов з саду тою фіртою, котрою увійшов був.

*

Рано, ледви сонце зійшло, вартовий, що в Січи стояв перед хатою кошового, заковтав у двері його спальні.

— А що там таке? — кошовий спитав, пробудившися.

— Отаман варти до вас, бо сталося щось чудне.

— Нехай увійде.

Увійшов отаман варти і став розказувати.

— Вартові на майдані провинилися, бо не бачили, як хтось в ночи на середині майдану засторчив спис з головою якогось чоловіка. Голова відрубана мабуть перед пару днями, бо вже заносить повітрем. Вартові заздріли, аж коли розвиднілося.

Кошовий схопився, одягся і вийшов на майдан. Навкруги жердки стояла велика юрба козаків. Між ними був і Гнат Голий. Всі призиралися голові, вгадуючи, хто би то міг бути. Лице було ще гарне, хоч смуги і цяпки запеклої крови обезображували його. Чорножовтий гробар кружляв навкруги голови, глядаючи місця, деб йому було найліпше причепитися. Отворені, вже брудно-зелені уста відкрили два ряди білих зубів. По яслах лазила велика, чорна муха, накладаючи на них купки білих яєць. Такіж мухи лізли до очий, до носа, лазили по прорубаній шиї. Скрізь лишали купки яєчок. Вже й черва рухалася.

— То Сава Чалий! — кошовий крикнув, глянувши на голову. — Мабуть гайдамаки скарали його за зраду.

— Сава Чалий! — пішло шепотом — скарали!

— Чи здоймити? — спитав осаула. — Щоби не було московської напасти, неначеб то Запорожці зробили.

— Ми гайдамакам не помагаємо, — кошовий відповів. — Але тут инша причина. Він зрадив своє товариство. Ми лицарське товариство. Лицар гидиться всякою зрадою і повинен її побивати та корчувати скрізь і все. Нехай стоїть, на пострах зрадникам, поки не зїсть його черва!

Кінець.

ВІЩУН.

Одному польському дідичови страшний сон приснився. Отож розсилає він гонців, щоби той, хто може сон розтолкувати, до нього зголосився.

Проходить день, другий, нікого нема, аж на третий день, рано-вранці шкандибає до палацу старий лірник.

— Чув я, ясний пане, що вам дивовижний сон приснився, для того я до вас зголосився. В життю моїм довгім на всьо я надивився і грати, і співати, і сни толкувати научився.

— Дуже добре, — каже дідич, — коли сон мій розгадаєш, сто дукатів ти від мене маєш.

Дідусь усміхнувся, сліпі очі на голос підняв і мовив:

— Грошей я не потребую; я сьогодня тут, а завтра далі помандрую; моя хата всюди, там де добрі люди; ніколи я не знаю лиха, тихі води, ясні зорі то моя утіха.

— Отже слухай, — каже дідич. — Видів я дві могили: на одній великий мармуровий памятник, а на другій деревляний хрест. Нараз всьо загуділо, загуло, земля застогнала, полумя могили вкрило, памятник і хрест звалились, могили розкрились, а з них: з тіеї, на котрій стояв мармуровий памятник, вилетів великий білий орел, а з другої лев, один до другого наїжились і почали битись. Довго бились та орел льва заміг, кіттями пірвав, очі повикльовував і упав лев, а орел струтив його назад в могилу. На тім я збудився.

— Дивний сон вам, пане, приснився, — сказав лірник сивоусий і задумався старий. Нараз встав і пана запитав:

— А як могила лишилась? Незакрита?

—Так! — каже дідич.

Кобзар глибоко зітхнув, сліпі очі засвітились і в натхненню пророчім так почав:

— Запамятайте, пане, що вам старий лірник каже. Полумя та грім означають, що буде велика та крівава війна: могила з мармуровим памятником означає Польщу, то її воля в гробі спочиває; могила з деревляним хрестом, то моя люба Україна зложила в ній свою волю і славу.

— Правду кажеш! — скрикнув дідич. — Орел то герб Польщі. Кажи, кажи дальше.

— Час настане, пане, заграють труби і з ґробу Польща встане, а побіч неї Україна і знов за волю, як давно колись, битва розпічнеться. Забувши про власний гріб свій, ви кинетесь у бій, поллється кров братерська, переможе Польща Україну і без милосердя знов вкине її в домовину і то не мертвою, але живою. Щож до Польщі, пане, то час такий настане, що в могилі незакритій її будуть хоронити, бо хто кого в могилу тручає, той сам поруч нього в таку-ж могилу лягає.

Се сказавши, лірник зник. Дідич скочив і закричав:

— Діду! діду! — але від віщуна не лишилось і сліду.

Дмитро Тягнигоре.

ЗОВ КРОВИ.

Була зима. Зимний вітер бив собою об мури шпиталю і пристелював все білою габою.

Одно віконце в шпитали піднеслося. Вітер своїм дужим подихом звадив переносну перегородку, що спиняла прихід острого воздуха з надвору і подув просто у кімнату. Хорий, що лежав в однім кутку кімнати, рушився, задрожав з зимна і попросив доглядачку поставити перегородку попри него. Доглядачка сповнила волю хорого.

При слабім світлі лице хорого молодця виглядало на півмертве. Ніхто був би не пізнав, що се лице недавно жвавого цвитучого студента-атлета. Тяжка операція, страшні болі за кілька днів перемінили молоде тіло майже в трупа.

Хорий кидався і стогнав весь час.

Над ранком до кімнати хорого увійшла незнакома хорому доглядачка, щоби перестелити ліжко.

Доглядачка підійшла до ліжка хорого і спитала, на що хорий терпить і як почувається. При тім підложила хорому під голову другу подушку, щоби змінити його позицію і так перестелювала. Доглядачці бажалося услугувати сему нещасному молодцеви. Якесь дивне чуття притягало її до хорого. Таки хотілося їй бути при нім.. Нараз дався чути голос на коритарі.

— Маріє!

— Я тут, — відповіла неохочо доглядачка і вийшла.

Хорий почув імя доглядачки і запамятав його. І сама особа доглядачки не сходила йому з думок. Яка вона мила! Яка милосерна! Який легкий в неї дотик! Дійсна сестра милосердя. Здається, що весь його біль був зник в її присутности.

— — — — — — — — — — —

Хорий почув великий біль. Самітність і утома додавали йому болю. Задзвонив дзвінок. Зявилася до услуг звичайна доглядачка, але він попросив її прикликати Марію. За хвилю вона увійшла тихо в кімнату, — висока, струнка, чорнява і заговорила лагідним тоном:

— Ви бажали мене бачити?

— Так, панночко.

— Чим можу вам послужити?

— Прошу, коли ласка, лишитися при мені. Я такий хорий! Цілу ніч мучився. Мені здається, шо коли ви коло мене, то мені значно лекше стає. Я чуюся дуже самітним і се дуже зле ділає на мене. Ради Бога, лишіться, прошу!

Доглядачка дала знак згоди і сіла біля него. Розуміючи дуже добре положення хорого, вона розпочала бесідою підтримувати в него надію життя. Се зрештою робило й їй приємність. Вона відчула якесь невияснимє вдоволення з того, що була при нім.

Хорий заспокоївся і по хвилі заснув.

Нараз впроваджено в кімнату двоє старих людий. Мабуть родичі, бо були дуже схвильовані, коли побачили на пів мертве лице хорого.

Рух у кімнаті пробудив хорого. Він оглянувся і радісно кликнув:

— Мамо!

— Михайле!

Сумна радість!

Хорий наче віджив. Квіти, принесені родичами, наповняли кімнату приємним запахом. Навіть сонце впустило свої ясні промінї в кімнату. На хвилю все змінилося.

В обідню пору родичі неохотно відійшли. Михайло лишився сам. З великого зворушення і утоми хорий заснув.

— — — — — — — — — — —

Задзвонив дзвінок з кімнати ч. 15. Прибігає доглядачка і питає:

— Чого потребуєте?

— Ох, болить, пече, — не витримаю. Ох! — застогнав Михайло. — Прикличте, ради Бога, доглядачку Марію! Ох!

Доглядачка вийшла. По хвили на її місце зявилася Марія.

— Не покидайте мене! Ратуйте! — стогнав та кидався по ліжку Михайло.

— Заспокійтеся, прошу. Не припускайте собі болю. Ви нині краще виглядаєте. Незадовго зовсім виздоровієте, тільки будьте спокійні, — додавала охоти доглядачка, хоч в душі чула, що для хорого цема вже зиглядів

Їй стало дуже жаль хорого. Хоч його зовсім не знала, та відчувала, що він для неї близький, як брат. Сама з сего дивувалася. І чому хорий все бажав бути з нею? Він же її не знає. Чи лучша вона від других доглядачок? Не могла собі сего ніяк пояснити. Одначе сповнила волю хорого. Лишилася при ньому і заспокоювала та підбадьорувала його як могла.

Квіти на столику вянули. Вянув і хорий молодець. Він одначе почувався тепер значно лекше; успокоївся, бо болю вже так не відчував. Попросив доглядачку піднести його. Вона се сповнила. Михайло спокійно вдивлявся у щось, що було немов далеко-далеко і щось шепотів.

Нараз успокоївся і зовсім затих. Доглядачка положила його і оглянула. Серце вже не билося. Тіло остигало. Умер в неї на руках.

— — — — — — — — — — —

На другий день доглядачка була вільна від шпитальової служби. Рішила отже скористати з нагоди і відвідати своїх родичів, що мешкали на другім боці міста.

Коли увійшла в хату, проти неї вийшов її батько, одітий по святочному. Лице батька було дивне. Наче якийсь сум віяв з него.

— Куди так, батеньку, виряділися?

— На похорон, — відповів батько, не оглядаючись.

— Чий похорон?

— Мій сестрінець помер вчера в шпитали. Мав тяжку операцію.

— Як називався? — допитувалася дочка.

— Михайло —.

— Михайло! То був мій кузин? Чому-ж я не знала, що ми собі рідня?

Батько неохочо пояснив дочці про своє подруже проти волі батьків, яке відірвало його від своєї рідні. І тому й його діти не були знакомі з другими членами родини.

— Михайло, так, так. Він помер вчера у мене на руках, — говорила на пів непритомна Марія.

Невимовно дивно було в душі дівчини. Тепер вона розуміла дивну поведінку хорого Михайла. Не знав, що вона йому перва сестра, але інстинктом відчував. Спорідненя крови тягнуло їх до себе.

Савеля Стечишин.

ШИМПАНЗ ВИРАТУВАВ ЧОЛОВІКА.

Шері Кертон, знаменитий англійський фотоґраф робив довгий час знимки диких звірів, що жиють на волі в центральній Африці. Він заприязнився з малим шимпанзом, незвичайно розумним і привязаним звірятем. Кертон назвав того шимпанза Тото. Одного дня фотоґраф у середині джанґлів уставляв апарат, аж тут Тото сильно шарпнув його за рукав. Кертон оглянувся і побачив біля себе льва, що підкрався високою травою й саме готовився кинутися на нього. Кертон схопив рушницю, прицілився і вбив льва. Колиб не шимпанз, то певно лев роздер би був фотоґрафа. Тото такий понятливий, що навчився прати білля й иншої пожиточної роботи. Як Кертон занедужав і мав горячку, то Тото сам, без нічиєї принуки, приніс фляшку хініни з подорожної аптики, потім узяв склянку води і зручно подав хорому до уст. Коли мав принести якусь одну книжку зпоміж багато инших, то Тото по порядку вказував одну за другою, аж поки не опинився на тій, при якій Кертон притакнув йому головою. Після повороту з Африки, Кертон подарував шимпанза льондонському звіринцеві, але він там небаром згинув на запалення легких. Кертон видав тепер про нього книжку п. з. „Мій приятель Тото".